

об'єктивності, оперативності, і, як наслідок цього, можливості прийняття своєчасних управлінських рішень.

Швець Л.І., аспірант ТНЕУ

ОБЛІКОВИЙ ВИМІР ЕКСТЕРНАЛІЙ

Протягом тривалого часу економічні суб'єкти уважали основною метою їх діяльності отримання прибутків, а завдання соціального розвитку розглядалися окремо від бізнес-цілей і вважалися другорядними. Процвітання і добродійність сприймалися як речі відокремлені одна від одної. Проте у час загострення глобальних проблем багато підприємств усвідомлюють, що найсучасніша технологія і конкурентні переваги можуть з'явитися лише там, де соціальні й екологічні аспекти від самого початку вплетені у бізнес-стратегію. Саме так можна розвинути ідеї, ринки та виховати працівників наступного покоління.

Однією із причин виникнення глобальних проблем людства є прагнення економічних агентів до одержання безмірних прибутків, яке проявляється через опортуністичну поведінку учасників господарської діяльності. Опортуністична поведінка суб'єктів господарювання полягає у прагненні надмірного збагачення, наживи шляхом нечесної поведінки із колегами, співробітниками, партнерами. Вона може проявлятися через невиконання зобов'язань, передбачених укладеними договорами, виробництво продукції невідповідної якості, розповсюдження неправдивої інформації про свою діяльність, корупцію, дискримінацію і тому подібне. Саме тому, західне суспільство вирізняє «хороших хлопців», які притримуються гуманних принципів господарської діяльності та «поганих хлопців», яким притаманна опортуністична поведінка.

Наслідком нечесної та антигуманної поведінки підприємств є екстерналії. Вперше поняття екстерналії у своїх наукових дослідженнях вжив Артур Пігу, розробляючи інструменти підвищення економічного та суспільного добробуту держави. Він їх називав зовнішніми ефектами, що виникають в ході здійснення господарської діяльності економічними агентами. Іншими словами такі ефекти є нічим іншим як впливом певного господарського суб'єкту на громаду, під якою розуміємо як споживачів, так і інших підприємств та пересічних громадян, суспільство у цілому. Екстерналії за характером дії можуть бути як позитивними так і негативними і саме вони призводять до так званої проблеми провалів ринку, коли величину зовнішніх ефектів не відображають у системі цін.

Тобто суть справи полягає в тому, що індивід А, надаючи послуги індивіду Б, незалежно від своєї волі надає побічні послуги (причому вони

можуть приносити збитки та втрати) індивідам В, Г, Д; в останньому випадку сторони, отримуючи вигоди від побічних послуг, не мають можливості їх оплатити, а сторони, які несуть збитки, не можуть отримати компенсації. До таких побічних послуг можна віднести очищення стічних вод, користування результатами фундаментальних наукових досліджень, усі екологічні проблеми, що виникають як наслідок виробничої діяльності.

У випадку, якщо екстерналиї є негативними, тобто приносять шкоду та збитки, і підприємство не звертає на них уваги, суспільство (в особі держави чи благодійних організацій, громадян-волонтерів) бере на себе зобов'язання з інтерналізації завданого негативного впливу. Це можна виразити за допомогою формули, коли витрати суспільства дорівнюють сумі приватних витрат підприємств та зовнішніх витрат, пов'язаних із ліквідацією впливу негативних ефектів.

До цієї ж проблеми звертався відомий фахівець у сфері обліку – Ярослав Соколов, який наводив приклад, коли «Існує два підприємства, А і Б, які випускають однакову продукцію, але собівартість продукції підприємства А нижча, ніж у Б, і в конкурентній боротьбі А виграє. Однак це не справедливо, оскільки підприємство А забруднює навколишнє середовище і суспільство витрачає значні кошти на його відтворення. Тому витрати підприємства А були відображені в системі обліку неправильно, ці витрати необхідно було відобразити у повному обсязі»[3; 232]. Тобто, відповідальність за ліквідацію негативного впливу, який здійснює підприємство А в ході своєї діяльності перекладається на суспільство. Підприємство Б є соціально відповідальним. Поряд із виробництвом продукції та отриманням прибутків воно не забруднює навколишнього середовища, що збільшує величину корисності від його діяльності та зменшує розмір суспільних витрат на ліквідацію негативних наслідків. Саме тому облікове відображення екстерналій є доцільним.

Якщо розглядати сутність фірми, то вона має двояку природу – як соціальну так і економічну. Ці дві складові є водночас протилежними, але існувати одна без одної не можуть. Тобто підприємство створене для задоволення певних потреб суспільства у виробництві продуктів, що зазвичай називають місією організації, також підприємство працює з метою отримання певної вигоди, прибутку як винагороди за працю, що є економічною ціллю і без якої таке підприємство приречене на банкрутство та не в змозі переслідувати соціальні цілі. І дуже важливо щоб економічна та соціальна складова були збалансованими, оскільки саме опортуністична поведінка економічного суб'єкта є причиною виникнення негативних наслідків його діяльності.

Механізм обліку екстерналій полягає у відстежуванні фактів соціальної діяльності, які виникають в ході реалізації корпоративної соціальної

відповідальності. Відокремлене відображення в обліку фактів такої діяльності дасть можливість перш за все ефективно управляти соціальними програмами, спрямованими або на інтерналізацію негативних ефектів або ж на створення позитивних, а також формуватиме інформацію для складання соціальної звітності, яка створює лице компанії на ринку і не дає можливості перейти граничної межі опортуністичній поведінці суб'єкта.

Список використаної літератури:

1. Пигу А. Экономическая теория благосостояния, т.1. пер. с англ. – М. «Прогрес», 1985. – 511с.
2. Пигу А. Экономическая теория благосостояния, т.2. пер. с англ. – М. «Прогрес», 1985. – 453с.
3. Соколов Я.В. Бухгалтерский учет: от истоков до наших дней/ Я.В. Соколов. – М.: Аудит, ЮНИТИ, 1996. – 638с.

Рожелюк В. М., к.е.н., доцент ТНЕУ

РОЛЬ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Управлінський облік – це складова системи управління підприємством, тому сфера і особливості його функціонування повинні повністю відповідати вимогам системи управління з метою забезпечення персоналу необхідними даними для більш ефективного планування, обліку, аналізу, контролю та прийняття управлінських рішень.

Сучасний управлінський облік використовує не лише внутрішню, але й зовнішню інформацію, не лише фінансові, але і нефінансові показники, забезпечує потреби не лише виробництва, а й маркетингу і інших функцій бізнесу. За допомогою управлінського обліку здійснюється контроль і аналіз поточних, а також довгострокових цілей. Управлінський облік забезпечує ефективне управління діяльністю підприємств, конкурентоспроможність і становище на ринку. Управлінські рішення ґрунтуються на плановій, нормативній, технологічній, технічній, аналітичній та інших видах інформації, яка залучається у сферу управлінського обліку для того, щоб підготувати інформацію для задоволення потреб менеджерів.

Безумовно, без системи управлінського обліку неможливе ефективне функціонування менеджменту підприємства, оскільки вона забезпечує ефективні зворотні зв'язки між суб'єктом та об'єктом управління. Тому треба вважати, що управлінський облік – це система обліку, а не система управління підприємством. Адже недоцільно створювати ще одну систему